

DSM-5 interview autismespectrumstoornis

**Semi-gestructureerd anamnestic interview
ter beoordeling of er sprake is van een
autismespectrumstoornis.**

A.A. Spek

Klinisch psycholoog/senior onderzoeker
Autisme Expertisecentrum, Eemnes

Inleiding

Doel

Dit semigestructureerde interview is gebaseerd op de criteria van de DSM-5 en is één van de instrumenten op basis waarvan een autismespectrumstoornis vastgesteld kan worden. Het interview is ontwikkeld door dr. A.A. Spek, Klinisch psycholoog en hoofd van het Autisme Expertisecentrum.

Instructie

Bij dit interview wordt elk criterium eerst apart weergegeven, gevolgd door enkele voorbeeldvragen aan de hand waarvan men kan toetsen of iemand voldoet aan het betreffende criterium. Uiteindelijk bepaalt de diagnosticus of iemand voldoet aan een criterium. Wanneer de cliënt bijvoorbeeld geen bijzonderheden rapporteert in de non-verbale communicatie, maar uit het dossier of qua observaties blijkt dit anders te zijn, scoor dan datgene waarvan u denkt dat het overeen komt met de werkelijkheid.

Om een criterium als ‘aanwezig’ te scoren, hoeft men dus niet te voldoen aan *alle* onderstreepte kenmerken. Het gaat erom of iemand ‘in zijn algemeenheid’ voldoet aan het criterium.

Verder is het van belang om bij alle items ook te vragen naar de kindertijd. Ook is het goed om te beseffen dat de lijdensdruk niet altijd bij de cliënt zelf ligt, maar soms ook bij mensen in de omgeving. Kijk hierbij naar de verschillende levensgebieden (bijv. wonen, werk/opleiding, relatie/gezin, sociale contacten, dagbesteding, gezondheid en financiën). Vraag vooral ook naar voorbeelden (in de tekst vb. genoemd).

Interpretatie

Er is sprake van een autismespectrumstoornis als men voldoet aan de drie criteria van criteriumgroep A (Sociale communicatie) **en** aan twee van de vier criteria van criteriumgroep B (Beperkte, repetitieve gedragspatronen). Daarnaast moet worden voldaan aan voorwaarden C, D en E, zoals geformuleerd in dit interview.

Bij het vaststellen van een autismespectrumstoornis dient men van beide criteriumgroepen ook de ernst van de beperkingen te specificeren. Hiervoor kan men de twee ingevoegde tabellen gebruiken en aankruisen welke mate van ernst momenteel van toepassing is.

Verder kan, zo nodig, bijkomende problematiek worden gespecificeerd. Hierbij gaat het om:

- * Verstandelijke beperking
- * Taalstoornis
- * Samenhangend met een bekende somatische of genetische aandoening of omgevingsfactor (zoals syndroom van Rett, epilepsie of foetaal alcoholyndroom).
- * Samenhangend met een andere neurobiologische ontwikkelings- psychische of gedragsstoornis (zoals ADHD, stoornis in de impulsbeheersing, tics en voedingsstoornis).
- * Katatonie

Overgang DSM-IV naar DSM-5 zoals beschreven in de DSM-5

Mensen met een goed vastgestelde DSM-IV diagnose autistische stoornis, stoornis van Asperger of PDD-NOS, dienen de classificatie ASS te krijgen binnen de DSM-5. Mensen met opvallende tekortkomingen in de sociale communicatie, die verder niet voldoen aan de criteria van ASS, moeten worden onderzocht op de aanwezigheid van een sociale communicatiestoornis.

Vroeger of nu?

Het is mogelijk om de classificatie ASS te stellen wanneer criterium B (beperkt, repetitief gedrag) in de kindertijd aanwezig was, maar in de volwassenheid niet meer (Handboek DSM p 116). Ook kan ASS worden vastgesteld wanneer de symptomen in de kindertijd aanwezig waren, maar de lijdensdruk pas later is ontstaan (zie crit. C).

Verwijzen naar dit interview:

Het DSM-5 interview is bij verschillende publicaties gebruikt en is door reviewers getoetst. Mocht u, bijvoorbeeld in wetenschappelijk, hiernaar willen verwijzen, dan kunt u refereren aan de volgende publicatie: Spek, A.A. (2015), Diagnostisch onderzoek naar ASS bij volwassenen. *Wetenschappelijk Tijdschrift Autisme*, 2, 63-68.

Verdere informatie

Mocht u, naar aanleiding van het interview, nog verdere vragen hebben over de afname of de ontwikkeling, dan kunt u contact opnemen met Annelies Spek: a.spek@autismeexpertise.nl

Criteriumgroep A: Persistierende deficiënties in de sociale communicatie en sociale interactie in uiteenlopende situaties.

Criterium 1: Deficiënties in de sociaal-emotionele wederkerigheid.

Beperkingen in over en weer gesprekken

Lukt het u om een gesprekje over koetjes en kalfjes aan te gaan? Kunt u zo'n gesprekje gaande houden? Kunt u van sociale gesprekken genieten of kost het veel energie? Vraagt u ook door bij iets wat een ander vertelt? Vermijdt u sociale situaties (feestjes, borrels)? Hebt u de neiging om dingen die anderen zeggen letterlijk op te pakken? Gaat u in gesprekken teveel in op details? Geeft dit problemen (vb.)?

Aanvoelen en troosten

Kunt u andere mensen troosten, kunt u aanvoelen wat een ander prettig vindt en wat niet? Doet u dit op gevoel of beredeneert u dit? Geeft dit weleens problemen? (vb.) Bent u soms te eerlijk, lukt het u om dingen op een tactische manier zeggen? Kwetst u weleens onbedoeld andere mensen? Kunt u hiervan een voorbeeld geven?

Delen van interesses, gevoelens of affect

Praat u met anderen over uw interesses? Kunt u hierbij aanvoelen wanneer de ander dit prettig vindt en wanneer niet? Deelt u gevoelens met anderen? Krijgt u weleens de opmerking dat u te weinig deelt? Geeft dit problemen?

Initiatief tot contact en manier van contact zoeken

Hoe vaak neemt u het initiatief tot (1-op-1)contact met anderen? Geeft het weleens problemen dat u weinig initiatief neemt, hebt u daar weleens negatieve feedback over gekregen? (vb.) Voelt u goed aan hoe u andere mensen kunt benaderen? Voelt u aan wat u wel en niet kunt zeggen? Als een ander het initiatief neemt, lukt het u dan om daar adequaat op te reageren?

Voldoet aan dit criterium:

Ja	Nee
----	-----

Criterium 2: Deficiënties in het non-verbale communicatieve gedrag dat gebruikt wordt voor sociale interactie.

Oogcontact

Kijkt u anderen aan en kijkt u dan naar de ogen? Hebt u moeite met het maken van oogcontact? Kunt u inschatten wanneer oogcontact gepast is? Vind u oogcontact prettig? Kunt u informatie halen uit hoe iemand kijkt? Hebt u ooit commentaar gehad over hoe u oogcontact maakt? Hebt u oogcontact maken moeten leren? Zo ja: hoe heeft u dit geleerd? Heeft dit ooit problemen gegeven? (vb.)

Lichaamstaal / mimiek

Begrijpt u meestal wat andere mensen bedoelen met lichaamstaal zoals gebaren en gezichtsuitdrukkingen? Gebruikt u zelf lichaamstaal in contact met anderen? Krijgt u weleens commentaar dat u moeilijk 'leesbaar' bent in uw gezichtsuitdrukkingen? Geeft dit problemen?

Integratie van verbale en non-verbale communicatie

Hoe is het voor u als iemand verbaal iets anders zegt dan non-verbaal? Bijvoorbeeld wanneer de gezichtsuitdrukking niet lijkt te passen bij wat diegene zegt? (voorbeeld: als iemand zich groot houdt en zegt dat het goed gaat, terwijl dit niet het geval is) Geeft dit problemen? (vb.)

(Observeer of er tijdens de communicatie sprake is van: gebrek aan intonatie en gezichtsuitdrukkingen; overdreven, vreemde of houterige lichaamstaal; bijzondere lichaamshouding; afwijkend oogcontact)

Voldoet aan dit criterium:

Ja	Nee
----	-----

Criterium 3: Deficiënties in het ontwikkelen, onderhouden en begrijpen van relaties

Ontwikkelen van vriendschappen en relaties

Voelde u zich als kind sociaal gezien anders dan anderen? Zo ja: waarom? Voelt u een behoefte aan vriendschappen en een relatie? Lukt het u om zelf vriendschappen te ontwikkelen of moet hierbij het initiatief van de ander komen? Lukt het u om vriendschappen te onderhouden? Kost sociaal contact u veel energie of geeft het juist energie? Moet u bij contact met anderen erg nadenken over wat gepast gedrag is? Geeft dit problemen? (vb.) Hebt u liefst contact met veel jongere of oudere mensen? Zo ja, waarom? Zijn uw vriendschappen vooral gebaseerd op gemeenschappelijke interesses of meer op het delen van emoties en ervaringen? Doet u liever dingen alleen? Hoe vaak ziet u uw vrienden?

Aanpassen aan sociale contexten

Voelt u aan hoe u zich moet gedragen in bepaalde sociale situaties? Bijvoorbeeld in situaties waarin hiërarchie een rol speelt of tijdens een sollicitatie? Zo nee, leidt dit tot problemen? Kun u uw manier van praten aanpassen aan het niveau van de ander, bijvoorbeeld aan een kind? Geeft dit problemen? (vb.)

Fantasiespel

Lukte het u als kind om met andere kinderen fantasiespel te spelen? Kon u daarbij goed mee in de fantasie van de ander of moest het vooral op uw manier? Was het echt samenspel of vooral naast elkaar spelen?

Taalgebruik in sociale situaties

Herkent u het wanneer andere mensen sarcasme of ironie gebruiken? Zo niet, geeft dit problemen? Kunt u een leugentje om bestwil vertellen wanneer dit nodig is? Zo niet, geeft dit problemen?

Voldoet aan dit criterium:

Ja	Nee
----	-----

Criteriumgroep B: Beperkte, repetitieve gedragspatronen, interesses of activiteiten

Criterium 1: Stereotiepe of repetitieve motorische bewegingen, gebruik van voorwerpen of spraak.

Eenvoudige motorische stereotypieën

Zijn er bepaalde bewegingen die u vaak en op een dwangmatige manier herhaalt? (Bijvoorbeeld wiegen, rondjes draaien met het lichaam, fladderen met armen en handen, klikken met de vingers).

Stereotiepe gebruik van voorwerpen

Had u als kind de neiging om speelgoed op een rij te zetten? Hebt u nu de neiging om voorwerpen op volgorde te leggen? Is het voor u belangrijk dat voorwerpen recht liggen of synchroon aan de tafelrand? Geeft dit weleens problemen?

Stereotiepe spraak

Zijn er bepaalde woorden of zinnen die u altijd, op precies dezelfde manier in bepaalde situaties gebruikt? (vb.) Wat is de reden hiervan? Krijgt u hier weleens commentaar op van anderen? Voelt u aan wanneer u hierin moet variëren? Gebruikt u weleens zinnen van andere mensen omdat u zelf niet goed weet wat u moet zeggen in een bepaalde situatie? Gebruikt u zelfverzonnen woorden of uitdrukkingen? Zegt u vaak 'jij of je' als u het over uzelf hebt?

Voldoet aan dit criterium:

Ja	Nee
----	-----

Criterium 2: Hardnekkig vasthouden aan hetzelfde, inflexibel gehecht zijn aan routines of geritualiseerde patronen van verbaal of non-verbaal gedrag.

Moeite met veranderingen en overgangen

Hebt u (meer dan anderen) moeite met veranderingen? (vb.) Kunt u een voorbeeld geven? Hoe lang heeft u last van deze verandering? Geeft dit problemen? (Vraag naar veranderingen in afspraken, in huis, op het werk, reactie wanneer er onverwacht iemand voor de deur staat).

Hebt u moeite met overgangssituaties, bijvoorbeeld seizoenswisseling of verhuizing?

Rigide denkpatronen

Vindt u het moeilijk om een plan in uw hoofd aan te passen als dit nodig is? Blijft u vaak hangen in een bepaalde gedachte of overtuiging. Vindt u het moeilijk om van uw standpunt af te wijken? Houdt u erg vast aan regels en afspraken? Geeft dit problemen? (vb.)

Gedragsrituelen

Zijn er dagelijkse gewoontes waar u moeilijk van afwijkt? Doet u bepaalde dingen altijd in dezelfde volgorde, waar anderen meer in variëren? (Vraag bijvoorbeeld naar eetgewoontes, manier van begroeten, volgorde van activiteiten gedurende de dag, patronen mbt kleding, vaste routes, vaste tijden voor eten en andere activiteiten). Geeft het problemen wanneer u hiervan af moet wijken? Op welke manier? Probeert u deze gewoontes ook vast te houden als u op vakantie gaat? Vinden anderen u inflexibel en zo ja, waarom? Moeten anderen zich erg aanpassen aan uw planning?

Voldoet aan dit criterium:

Ja	Nee
----	-----

Criterium 3: Zeer beperkte, gefixeerde interesses die abnormaal intens of gefocust zijn.

Zeet beperkte of verregaande interesses

Verliest u zich gemakkelijk in activiteiten of interesses zoals werk, sport en hobby's? Zeggen anderen weleens dat u teveel tijd besteedt aan bepaalde activiteiten of interesses? Waarom zeggen ze dat? Was dit vroeger ook al het geval? Hoeveel tijd besteedt u per dag aan deze interesse/activiteit? Houdt u informatie bij over bepaalde onderwerpen? Hebt u verzamelingen? Bent u hier intensiever mee bezig dan andere mensen met hun verzameling? Moet uw verzameling compleet zijn en hoe ver gaat u hierin?

Gaan er weleens andere dingen mis doordat u zich zo in uw interesse verliest? Bijvoorbeeld doordat u niet op tijd eet, afspraken vergeet, te laat naar bed gaat of op een andere manier niet goed voor uzelf zorgt? Vindt u het lastig om gestoord te worden als u met uw interesse bezig bent? Zo ja, waarom? Geeft dit problemen?

Gehechtheid aan of preoccupatie met ongewone voorwerpen

Hebt u hobby's of verzamelingen (gehad) die andere mensen vreemd vinden? Heeft dit ooit problemen veroorzaakt?

Voldoet aan dit criterium:

Ja	Nee
----	-----

Criterium 4: Hyper- of hyporeactiviteit op zintuiglijke prikkels of ongewone belangstellingen voor de zintuiglijke aspecten van de omgeving.

N.B.: vraag bij alle zintuigen ook naar de kindertijd, om goed te kunnen differentiëren met een burn-out.

Horen

Stoort u zich sneller aan geluiden dan anderen? (vb.) Geeft dit problemen (bijv. met concentreren)? Vermijdt u hierdoor situaties, gebruikt u oordoppen of andere hulpmiddelen?

Zien

Hebt u weleens last van visuele prikkels zoals licht of bepaalde kleuren of patronen? Geeft dit problemen? Vermijdt u hierdoor visuele prikkels en zo ja, hoe? (gordijnen gesloten houden, etc).

Voelen/tast

Vindt u aanrakingen vaak onprettig? Bent u overgevoelig voor hoe dingen aanvoelen op de huid (zoals bepaalde stoffen)? Vermijdt u hierdoor situaties? Geeft deze gevoeligheid weleens problemen? (vb.)

Ruiken

Hebt u weleens last van geuren? Geeft dit problemen? Vermijdt u bepaalde situaties omdat u de geur onprettig vindt?

Proeven

Bent u gevoelig voor hoe dingen smaken of aanvoelen in de mond? Geeft dit problemen, bijvoorbeeld bij uit eten gaan? Vermijdt u hierdoor bepaalde situaties?

Ondergevoeligheid voor prikkels

Voelt u pijn en signalen van ziekte (koorts) goed aan? Zo nee: geeft dit problemen (bijv. over grenzen gaan)?

Hebt u een normale gevoeligheid voor kou en warmte? Geeft dat weleens problemen?

Voelt u het goed aan wanneer u honger of dorst hebt en wanneer u verzadigd bent? Zo nee: geeft dit problemen?

Ongewone belangstelling voor prikkels

Bent u gefascineerd door bepaalde prikkels zoals geuren of hoe dingen voelen? Hoe uit zich dat?

Voldoet aan dit criterium:

Ja	Nee
----	-----

Inschatting ernst van de beperkingen (inschatten op gebied A en B, dit kan door de tijd heen variëren)

Mate van ernst	(A) Sociale communicatie	Kruis aan
<u>Niveau 3</u> Vereist zeer substantiële ondersteuning	<u>Ernstige deficiënties</u> in de verbale en non-verbale sociale-communicatievaardigheden veroorzaken ernstige beperkingen in het functioneren, <u>zeer beperkte initiatieven tot sociale interacties</u> en een <u>minimale reactie</u> op sociale-toenaderingspogingen van anderen. De betrokkene spreekt bijvoorbeeld slechts enkele verstaanbare woorden en neemt <u>zelden het initiatief tot sociale interactie</u> , en als hij of zij dat wel doet, benadert hij of zij de ander op een ongewone manier, alleen om aan eigen behoeften te voldoen, en <u>reageert hij of zij alleen op zeer directe sociale toenadering</u> .	
<u>Niveau 2</u> Vereist substantiële ondersteuning	<u>Duidelijke deficiënties</u> in de verbale en non-verbale sociale-communicatievaardigheden; <u>duidelijk zichtbare sociale beperkingen, ondanks aanwezige ondersteuning; beperkte initiatieven</u> tot sociale interacties; en verminderde of abnormale reacties op sociale-toenaderingspogingen van anderen. De betrokkene spreekt bijvoorbeeld alleen in eenvoudige zinnen, <u>de interactie blijft beperkt</u> tot zeer gelimiteerde interesses en de betrokkene vertoont een duidelijk <u>vreemde non-verbale communicatie</u> .	
<u>Niveau 1</u> Vereist ondersteuning	<u>Zonder ondersteuning</u> veroorzaken de deficiënties in de sociale communicatie <u>merkbare beperkingen</u> . De betrokkene heeft <u>moeite met het initiëren</u> van sociale interacties en er zijn duidelijke voorbeelden van <u>atypische of onsuccesvolle reacties</u> op de sociale-toenaderingspogingen van anderen. De betrokkene kan <u>verminderde belangstelling</u> hebben voor <u>sociale interacties</u> . Hij of zij kan bijvoorbeeld volzinnen uiten en deelnemen aan de communicatie, maar <u>slaagt er niet in om een over-en-weergesprek</u> met anderen te voeren, en zijn of haar <u>pogingen om vriendschap te sluiten zijn vreemd</u> en blijven zonder resultaat.	

Mate van ernst	(B) Beperkt, repetitief gedrag	Kruis aan
<u>Niveau 3</u> Vereist zeer substantiële ondersteuning	Er is sprake van <u>inflexibel gedrag, extreme moeite</u> met het omgaan met <u>veranderingen</u> , of ander beperkt, repetitief gedrag dat duidelijk het functioneren op <u>alle levensgebieden belemmert</u> . De betrokkene heeft <u>verhoogde stress</u> door of <u>grote moeite</u> met het veranderen van de focus of de handeling.	
<u>Niveau 2</u> Vereist substantiële ondersteuning	<u>Inflexibel gedrag, moeite om met verandering</u> om te gaan of ander beperkt, repetitief gedrag komt <u>vaak genoeg voor om de toevallige waarnemer op te vallen</u> en verstoort het functioneren in <u>verschillende situaties</u> . De betrokkene heeft <u>verhoogde stress</u> door of <u>grote moeite</u> met het veranderen van de focus of de handeling.	
<u>Niveau 1</u> Vereist ondersteuning	Inflexibel gedrag vormt een significante <u>verstoring in het functioneren in één of meer situaties</u> . De betrokkene heeft <u>moeite met het overschakelen</u> op andere activiteiten. <u>Problemen met organiseren en plannen</u> staan onafhankelijkheid in de weg.	

(C) De symptomen moeten aanwezig zijn in de vroege ontwikkelingsperiode (maar kunnen soms pas volledig manifest worden wanneer de sociale eisen de begrensde vermogens overstijgen, of kunnen worden gemaskeerd door op latere leeftijd aangeleerde strategieën).

(D) De symptomen veroorzaken klinisch significante lijdensdruk of beperkingen in het sociale of beroepsmatige functioneren of het functioneren op andere belangrijke terreinen.

(E) De symptomen kunnen niet beter worden verklaard door een verstandelijke beperking of een globale ontwikkelingsachterstand.